

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

**АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ
КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ КВАЛІФІКАЦІЇ,
ДОКУМЕНТУВАННЯ ТА РОЗСЛІДУВАННЯ
КОЛАБОРАЦІОНІЗМУ**

**МАТЕРІАЛИ
II Всеукраїнської науково-практичної конференції**

21 липня 2023 року

Видавництво
«Юридика»
2023

Оргкомітет конференції:

Голова:

Д. В. Швець, ректор Одеського державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, доцент, Заслужений працівник освіти України

Заступник голови:

М. В. Корнієнко, проректор Одеського державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор

Члени оргкомітету:

Н. В. Домброван, начальник відділу організації наукової роботи, кандидат юридичних наук;

В. Я. Конопельський, завідувач кафедри кримінального права та кримінології, доктор юридичних наук, професор;

Г. К. Тетерятник, завідувач кафедри кримінального процесу, доктор юридичних наук, професор;

С. О. Єгоров, завідувач кафедри оперативно-розшукової діяльності, кандидат юридичних наук, доцент

Статті друкуються в авторському варіанті.
Оргкомітет дозволив собі лише скорочення статей,
які суттєво перевищували пропоновані обсяги.

Актуальні питання кримінально-правової кваліфікації, документування та розслідування колабораціонізму : матеріали ІІ Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Одеса, 21 липня 2023 р.). – Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. – 256 с.

ISBN 978-617-8263-62-1

УДК 343.322(062.552)

ISBN 978-617-8263-62-1

© ОДУВС, 2023

**ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ
КОЛАБОРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ЯК КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО ЯВИЩА**

Біла В. М.

*курсантка 309 навчального взводу
факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування
Одеського державного університету внутрішніх справ*

Чекмарьова І. М.

*професор кафедри кримінального права та кримінології
Одеського державного університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент*

На превеликий жаль, колабораційна діяльність стала однією з актуальних проблем, що потребує серйозного вивчення та розуміння

з кримінально-правової точки зору. Колаборація означає співпрацю з окупаційними або репресивними режимами, що вчиняють кримінальні правопорушення проти людства або інші кримінальні правопорушення проти свого власного народу та держави. Розуміння та класифікація колабораційної діяльності є важливими аспектами для вивчення цього кримінально-правового явища. Необхідність дослідження даної теми полягає в тому, що розуміння та систематизація колабораційної діяльності допоможуть удосконалити законодавство, практику його застосування та ефективність боротьби з цим кримінальним явищем.

Сучасне розуміння колабораціонізму включає його значущі соціально-психологічні та етичні аспекти. Цей феномен охоплює різні форми співпраці населення з окупаційною владою, її представниками та країною-агресором в різних сферах, таких як військова, економічна, політична, інформаційна та інші, з метою завдання значної шкоди державному суверенітету, територіальній цілісності та безпеці країни.

Аналізуючи вищезазначене, можна виділити основні риси та загальні ознаки колабораціонізму, включаючи:

1. Наявність суб'єктів колабораційної діяльності, таких як:

- «колаборанти» – громадяни або група громадян, що співпрацюють з державою-агресором та завдають шкоди державному суверенітету країни, громадянами якої вони є;
- країна/представники країни-агресора, з якими відбувається безпосередня співпраця [1, с. 282–284].

2. Явно виражена мета завдання шкоди державному суверенітету та територіальній цілісності через різні форми колабораціонізму.

Однак щодо класифікації видів колабораціонізму відповідно до бажань та переконань громадян, найпоширенішими серед науковців є наступні типи:

– вимушений колабораціонізм, тобто співпраця з окупаційною владою, яка не ґрунтується на власних бажаннях, наприклад, створення «єврейських гетто» під час Другої світової війни, де під примусом німецького командування формувалися місцеві адміністрації – юденрати та поліцейські підрозділи, які діяли відповідно до вказівок окупантів. Проте участь у таких структурах не гарантувала врятування, а лише тимчасово затримувала страшний кінець.

– добровільний колабораціонізм – співпраця з країною-агресором з власних бажань та переконань з метою завдання шкоди державному суверенітету та територіальній цілісності країни, наприклад, добровільна служба у військових формуваннях країни-агресора або допомога окупаційним адміністраціям.

– ідеологічний колабораціонізм – це комбінація двох попередніх форм, коли співпраця відбувається вимушено через ідеологічні переконання, але також поєднується з власною добровільною діяльністю.

Слід зазначити, що після набрання чинності Закону № 2108-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо встановлення кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність» 5 березня 2022 року, тривала проблема кримінально-правової протидії колабораціонізму отримала законодавче вирішення в Україні. Цей закон включав нову статтю 111-1 «Колабораційна діяльність» до Кримінального кодексу України, де було чітко визначено поняття колабораціонізму, його різноманітні форми, а також встановлювалася кримінальна відповідальність за вчинення дій, що підпадали під колабораціонізм [2, с. 198–204].

Основною метою цього закону було встановлення кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність і її різновиди, а також обмеження доступу до певних посад для осіб, які співпрацювали з державою-агресором.

Аналізуючи зміст розширеної статті та положень Кримінального кодексу України, можна відзначити такі визначення колабораційної діяльності згідно з законодавством:

- вияв публічної підтримки агресії проти України або заперечення факту агресії: включає заперечення збройної агресії та окупації частини території України, заклики до підтримки дій держави-агресора або окупаційної адміністрації, а також невизнання державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях;

- організація та проведення політичних заходів та спільна інформаційна діяльність з державою-агресором або окупаційною владою: це включає участь у політичних заходах, таких як з'їзди, збори, мітинги, демонстрації на підтримку держави-агресора або окупаційної влади, а також спільну інформаційну діяльність, що передбачає створення, використання та поширення інформації разом з державою-агресором або окупаційною владою;

- пропаганда в закладах освіти: включає підтримку та пропаганду військової агресії проти України, підтримку країни-агресора та окупаційної влади, а також впровадження стандартів освіти, що належать до держави-агресора;

- співпраця та зайняття посад в окупаційних та воєнізованих формуваннях країни-агресора, передача різноманітних матеріальних цінностей країні-агресору;

– добровільне зайняття громадянином України посади, пов'язаної з виконанням організаційно-розпорядчих або адміністративно-господарських функцій, у незаконних органах влади, створених на тимчасово окупованій території, або добровільне обрання до таких органів, а також участь в організації та проведенні незаконних виборів та/або референдумів на тимчасово окупованій території або публічні заклики до проведення таких незаконних виборів та/або референдумів на тимчасово окупованій території.

– організація та проведення заходів політичного характеру, здійснення інформаційної діяльності у співпраці з державою-агресором та/або його окупаційною адміністрацією, спрямованих на підтримку держави-агресора, її окупаційної адміністрації чи збройних формувань та/або на уникнення нею відповідальності за збройну агресію проти України, за відсутності ознак державної зради, активна участь у таких заходах;

– добровільне зайняття громадянином України посади в незаконних судових або правоохоронних органах, створених на тимчасово окупованій території, а також добровільна участь громадянина України в незаконних збройних чи воєнізованих формуваннях, створених на тимчасово окупованій території, та/або в збройних формуваннях держави-агресора чи надання таким формуванням допомоги у веденні бойових дій проти Збройних Сил України та інших військових формувань, утворених відповідно до законів України, добровольчих формувань, що були утворені або самоорганізовувалися для захисту незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України [3, с. 228].

Отже, сучасна складна ситуація в країні ставить перед усіма сферами її життєдіяльності значний виклик. Збройна агресія РФ має серйозний вплив на соціальну інфраструктуру, населення та бізнес. Навіть у такі важкі часи з'являються ті, хто з радістю або залежно від своїх переконань та цінностей починає співпрацювати з державою-агресором, займаючись колабораційною діяльністю. Тому, необхідно продовжувати досліджувати дану тему, що сприятиме подальшому вдосконаленню теоретичних та практичних аспектів кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність.

Література:

1. Попович О. В., Колабораційна діяльність: криміналізація суспільно небезпечного діяння чи диференціація кримінальної відповідальності за державну зраду: наукова теза. Одеса. 2022. С. 282–284.

2. Кравчук О., Бондаренко М. Колабораційна діяльність: аналіз нової статті 111-1 Кримінального кодексу України. Юридичний науковий електронний журнал. 2022. № 3. С. 198–204.
3. Гацелюк В. О. Криміналізація суспільно небезпечних діянь протягом дії Кримінального кодексу України 2001 року: останні сюжети на фоні загальної палітри законодавчих рішень. Київ : ВАІТЕ, 2021. 228 с.

ЗМІСТ

Вітальне слово ректора Одеського державного університету внутрішніх справ Дмитра Швеця.....	3
СПЕЦИФІКА ОБ'ЄКТІВ ОПЕРАТИВНОГО ПОШУКУ ПІД ЧАС ВИЯВЛЕННЯ ТА ДОКУМЕНТУВАННЯ ФАКТІВ КОЛАБОРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ДЕОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ УКРАЇНИ <i>Албул С. В.</i>	5
ПСИХОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД СУБ'ЄКТІВ ПРОБАЦІЇ, ЯКІ ВЧИНИЛИ ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ОСНОВ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ <i>Асєєв Р. О.</i>	10
КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА КОЛАБОРАЦІЙНУ ДІЯЛЬНІСТЬ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ ЧЕСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ <i>Балобанова Д. О.</i>	13
КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ЗДІЙСНЕННЯ КОЛАБОРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ <i>Баранова О. О., Будяченко О. М.</i>	17
ДЕЯКІ АСПЕКТИ ВИЗНАЧЕННЯ ДОКАЗІВ ДОПУСТИМИМИ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ <i>Барба В. Є.</i>	21
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ КВАЛІФІКАЦІЇ ТА ВСТАНОВЛЕННЯ КОЛАБОРАЦІОНІЗМУ В УКРАЇНІ <i>Березовський С. Ю., Чекмарьова І. М.</i>	25
РЕАГУВАННЯ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ НА КОЛАБОРАЦІЙНУ ДІЯЛЬНІСТЬ: НОВІ НАПРЯМИ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ <i>Биков І. О. Фаловський С. В.</i>	28
ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ КОЛАБОРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО ЯВИЩА <i>Біла В. М., Чекмарьова І. М.</i>	31
ЩОДО ПИТАННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ СТАТТІ 111-1 КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ (КОЛАБОРАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ) <i>Бобчинський П. О., Конопельський В. Я.</i>	35
ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ПРИЗНАЧЕННЯ СУДОМ ПОКАРАННЯ КОЛАБОРАНТУ ЗА ЧАСТИНАМИ 1-2 СТ. 111-1 КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ <i>Богатирьов І. Г., Ганчук А. Ю.</i>	41
ЩОДО ХАРАКТЕРИСТИКИ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ ОСНОВ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ <i>Божко Д. О., Чекмарьова І. М.</i>	45